

killä pimeään, eli tarpeet pystyt-
täisiin ennakoimaan ennen raken-
tamista. Noilla säästyvillä miljar-
deilla pystyttäisiin varmasti paran-
tamaan vammaisten asemaa niin, et-
tä kulkuneuvoavustuksena myön-
nettäisiinkin se ensimmäinen puo-
lisko ja vammaisen maksaisi oman

puoliskonsa syntyvistä säästöistä.
Apuvälinemessuilla Tampereella elo-
kuussa ajatus olisi hyvä tuoda esille
myös yhteiskunnan taholta, ja mes-
suille olisi hyvä saada mukaan myös
suorittajaporra – rakentajia.

PENTTI YRJÖNEN¹

¹Keuhko- ja liikuntavammaisen
kääpiö, jolla ei ole sitä omaa puolis-
koa kulkuneuvon hankkimiseksi ei-
kä asuntoa, johon voisi muutostöitä
tehdä, koska niiden hankkimiseen
tarvittavat varat menevät niiden
puuttumisesta johtuviin lääke- ja
sairaalakuluihin.

SUOMEN TIE TAKAISIN POHJOISMAISEN MALLIN REUNALLE

Raija Julkusen Suunnanmuutos ei
oikeastaan kerro mitään uutta siitä,
mitä suomalaiselle hyvinvointival-
tiolle viime vuosikymmenellä ta-
pahtui. Tämä ei suinkaan tarkoita,
että kirjaa ei kannattaisi lukea.

Julkunen on kahlannut läpi kun-
nioitettavan määrän sosiaalipoliti-
ikasta ja suomalaisen yhteiskunnan
muutoksesta eri näkökulmista kir-
joitettua kirjallisuutta. Tutkimusten
paljoudesta hän tiivistää kaksi toi-
silleen vastakkaista väitettä, joita
molempia voi perustella useiden
tutkimusten tuloksilla.

Yhtäältä Julkunen arvelee 90-lu-
vun politiikan vahvistaneen hyvin-
vointivaltion rahoituksellista kestä-
vyyttä. Avainsanoja ovat realismi ja
tehokkuus. Samalla niin kutsuttu
kansalaismielipide ja julkinen sana
ovat palanneet tukemaan hyvin-
vointivaltiota. Vuosikymmen alun
kriitikki on vain muisto.

Hyvinvointivaltion saaman kan-
nanuksen luonne on kuitenkin
muuttunut. Julkisia palveluita puo-
lustetaan, mutta huono-osaisille
suunnattuun tukeen suhtaudutaan
kriittisesti. Aktivointipyrkimyksiin
ja viimesijaisen tuen vastikkeelli-
suuteen suhtaudutaan myönteisesti

eritoten talouselämän eliittien kes-
kuudessa. Juuri eliittien mielipiteet
ratkaisevat muutoksen suunnan,
kuten Julkunenkin kirjassaan va-
kuuttavasti osoittaa.

Toista väittämää Julkunen kutsuu
hiipivät muutokset -teesiksi. Suo-
malaista hyvinvointivaltiota on
muutettu periaatteella ”pienistä pu-
roista kasvaa suuri virta”. Useat mi-
tättömänkin tuntuiset leikkaukset
siellä täällä ovat saaneet aikaan radi-
kaalin muutoksen. Seurauksena on
yhteiskunta, jossa köyhyyttä siede-
tään eikä eriarvoisuuden kasvua eh-
kä halutakaan vastustaa.

Suunnanmuutoksen ja lukuisten
muiden 90-luvun kehitystä kuvaavien
tutkimusten lukemisen jälkeen
Julkusen kahteen väittämään on pak-
ko yhtyä. En pidä niitä kuitenkaan
toisilleen vastakkaisina. Ne kuvaavat
muutosta toki eri näkökulmista,
mutta ainakin asennetasolla on kyse
samasta ilmiöstä. Hyväosaisten hy-
vinvointivaltiota voidaan puolustaa,
mutta huono-osaisien hyvinvointi-
valtioon kohdistuvien uudistusten
vastustuskyky on heikko.

Julkunen kirjoittaa keskittyvänsä
sosiaaliturva- tai sosiaaliministeriö-
keskeiseen ymmärrykseen sosiaali-

politiikasta, koska kaikkea ei voi
yrittää kertoa samassa kertomukses-
sa. Silti välillä tuntuu, että lähteiden
ja niiden kautta esiin vyörytettävien
asioiden runsaus on liikaa. Kirjasta
on tullut paikoin raskaslukuinen ja
kokonaisuudesta vaikeasti hallittava.
Toisaalta hyvinvointivaltion
muutoksesta on melko vaikea kir-
joittaa viihdekirjallisuutta.

Sulattelun jälkeen Suunnanmuu-
toksen asiapaljoudesta tuntuu jää-
neen mieleen muutamia huomioi-
ta, jotka haluan nostaa esiin. Ensini-
näkin 1990-luvun suunnanmuutos
ei ollut laman aikaansaama käänne.
Kylvös oli tehty ennen sitä. Lama
tuli kuin tilauksesta vauhdittamaan
siirtymistä markkinaehtoiseen poli-
tiikkaan, jossa myös tulonjakosuht-
teet muokattiin pääomatuloja ja
voittoja suosiviksi, viennin kilpailu-
kyky palautettiin ja julkisen sektorin
laajeneminen pysäytettiin.

Kuitenkin vallitseva, hallitsevan
eliitin ja median hoivaama näkemys
pitää edelleen lamaa ja idänkaupan
romahdusta perusteluina nykyiselle
suunnalle.

Toiseksi Suomen lamapolitiikka
olikin jatkumoa perinteiselle talous-
poliittiselle ajattelulle, jossa kilpailu-

kyky, inflaatio ja työttömyys ovat keskeisiä. Työttömyyttä hoidetaan niemenomaan kilpailukyvyyn ja rahan arvon kautta. Alhainen työttömyys ei ole yhtä tärkeä tavoite kuin vaikkapa Ruotsissa. Paremminkin työttömyyttä saatetaan Suomessa jopa pyrkiä lisäämään talouden hoitokeinona.

Kuvaus valtion ja kuntien suhteen muutoksesta tiivistää hyvin sen, minkä jo tiedämme: Valtio antoi kunnille vapauden jakaa niukuutta, miten parhaaksi näkevät. Silti valtionosuuksien leikkausten määrä, 14 miljardia, hämmästyttää.

Neljäs kirjassa useammassakin yhteydessä esiin tuleva seikka on eliittien valta Suomen kehityksen muovaajana. Eliittien ja tavallisen rahvaan enemmistön mielipiteet eroavat toisistaan Julkusen lukemien mielipidetutkimusten perusteella.

Suomalaisen yhteiskunnan kehitys kääntyi 1990-luvulla juuri eliittien haluamaan suuntaan. Kansalaisista tätä suuntaa kannattavat lähinnä kokoomusta äänestävät miehet. Kansalaisten enemmistön asenne maailmaa vastaan sotivaa politiikkaa on kyetty toteuttamaan luomalla pakon ja vaihtoehdottomuuden ilmapiiiriä.

Suunnanmuutoksen jälkeen Suomea on vaikea pitää enää pohjois-

maista hyvinvointimallia edustavana maana. Julkunen tosin haluaa asettaa Suomen mallin laidalle. Pohjoismaisista ihanteista ja hyvinvointivaltion perusrakenteista ei ehkä ole luovuttu. Leikkauspolitiikka on kuitenkin muuttanut järjestelmää ja sosiaalisten oikeuksien luonnetta. Julkisen vallan vastuu kansalaisistaan on kaventunut. Sopivasta ja riittävästä on siirrytty minimin suuntaan. Sosiaaliturvan kyky tasoittaa hyvinvoinnin eroja on vähentynyt. Myös odotukset ja ajatusmallit ovat muuttuneet. Siitä hiipivä muutos saa vain lisää käyttövoimaa.

Vaikka säälinkin niitä opiskelijoita, jotka tulevaisuudessa mahdollisesti päättävät Suunnanmuutosta tenttikirjana, olisin valmis suosittelemaan kirjaa niin opiskelijoille kuin tutkijoille, miksei eliiteille ja ”uusien klubien” jäsenillekin jonkinlaisena lähihistorian käsikirjana. Jo kirjan 26-sivuinen lähdeluettelo on tutkimisen arvoinen.

Julkusen Suunnanmuutosta voi pitää yhden ihmisen mielipiteenä asioiden kulusta ja merkityksestä, mutta hyvin perusteltuna sellaisena. Sitähän jotkut väittävät kaiken sosiaalitieteellisen kirjallisuuden olevan. Julkunen itse kutsuu kirjaansa myös hypoteesiksi, joka nojaa se-

kundaariaineistoon ja kirjoittajan kokemukseen. Mielestäni Suunnanmuutos on myös erinomainen osoitus siitä, että hyvää sosiaalitieteellistä tutkimusta voi tehdä sekundaariaineiston varassa. Laajoja yhteen-
vetoja kaivataan.

Julkusen kirjalleen asettama vähimmäistehtävä täyttyy varmasti. Se saa miettimään omia tulkintoja 1990-luvusta. Se vahvistaa uskoa myös siihen, että neljäs valtiomahti on vaikuttanut erittäin voimakkaasti viime vuosikymmenestä piirtyvään kuvaan. Se kuva on aivan liiaksi valtiovarainministeriöiden ja budjettipäälliköiden sanelema. Toisaalta kirja vaikuttanee myös siihen, miten aletaan tulkita ajankohtaisia keskusteluja vaikkapa valtion velan lyhentämisestä, köyhyyspaketista ja Attac-järjestön vaatimuksista.

HELENA LAAKSONEN

RAIJA JULKUNEN
SUUNNANMUUTOS
1990-LUVUN SOSIAALIPOLIIT-
TINEN REFORMI SUOMESSA
TAMPERE: OSUUSKUNTA VASTA-
PAINO, 2001
326 s.

GLOBALISAATIOKRITIIKIN MANIFESTI?

Kirjoilla on tunnetusti kohtalonsa. Naomi Kleinin No Logo -kirjan jälkimainetta emme tietenkään tiedä. Enteet ovat kuitenkin kummalliset, kirjan ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1999, pari viikkoa ennen

Seattlen globalisaatio-mellakoita. Sittemmin kirja on jo käännetty kymmenelle kielelle ja kirjan paper back -versio on keikkunut kuukausia myyntilistojen kärjessä.

Kirjan sanomasta ei jää epäsel-

vyttä, kirjoittaja ottaa unilukkarin osan ja herättelee lukijoita katsomaan globalisoituvaa taloutta myös takapihan puolelta. Kirjastoissa nide on luokittelijan painajainen. Yhtäältä se on tutkimusta globalisaa-